

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment
Finland

Ympäristöministeriön vastuullisuusraportti 2021

11/2022

Sisällys

Esipuhe.....	3
1. Johdanto.....	4
1.1. Ympäristöministeriön organisaatio, toimiala ja tehtävät	4
1.2. Vastuullisuuden johtaminen ja hallinto.....	4
1.3. Vastuullisuustavoitteet ja -raportointi	6
2. Toiminnan kädenjälki	6
2.1. Tavoite 6: Puhdas vesi ja sanitaatio	8
2.2. Tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt	9
2.3. Tavoite 12: Vastuullista kuluttamista	10
2.4. Tavoite 13: Ilmastotekoja	13
2.5. Tavoite 14: Vedenalainen elämä	16
2.6. Tavoite 15: Maanpäällinen elämä.....	18
3. Toiminnan jalanjälki.....	20
4. Raportin laadintatapa.....	21
Lisätietoja	22

Esipuhe

Ympäristöministeriö ohjaa kestävän kehityksen toteutumista luontoympäristön, ilmaston ja rakennetun ympäristön kysymyksissä. Teemojen edistäminen alueellisesti, kansallisesti ja globaalisti on ympäristöministeriön ydintehtävä, ja se tukee samalla kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Luonnon monimuotoisuuden, ilmaston, kestävän kulutuksen sekä tuotannon ja kestävän rakennetun ympäristön luomisen lisäksi ympäristöministeriö osallistuu epäsuorasti monien sosiaalisten ja taloudellisten tavoitteiden edistämiseen.

Koronapandemia ja siitä elpyminen vaikuttivat merkittävästi ympäristöministeriön arkeen ja työhön vuonna 2021, jolloin etätyö oli pääasiallinen työskentelytapa. Poliittika- ja elpymistoimia suunniteltiin ja määrärahoja kohdennettiin valtioneuvostossa entistä vahvemmin siten, että niillä ratkaistaisiin koronakriisin ohella myös ekologista kestävyyskriisiä. Vuonna 2021 ministeriö koordinoi osaltaan EU-elpymisvälineen vihreän siirtymän valmistelua. Ympäristöministeriö käynnisti lukuisia tukitoimia ja uudistuksia muun muassa rakennusten energiatehokkuuden, kiertotalouden, ravinnekierron ja luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi ja kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi. Kansallisesti työtä tehtiin hallitusohjelman toteuttamiseksi muun muassa ilmasto-, rakentamis-, ja luonnonsuojelulakien uudistamisen valmistelun parissa. Pandemia vaikutti kuitenkin erityisesti kansainväliseen työhön ja lykkäsi monia ympäristön kannalta tärkeitä neuvotteluja.

Ympäristöministeriössä aloitettiin syksyllä 2021 ministeriön strategian päivitys. Uusi strategia tulee voimaan vuonna 2022. Strategian päivityksessä ympäristöministeriön tavoitteita on peilattu kansallisten päämäärien lisäksi globaaleihin kestävyystavoitteisiin. Strategiatyö osuu merkittävään ja haastavaan hetkeen: triplakriisin eli ilmasto-, luontokato- ja saastumiskriisin selättämisessä eletään ratkaisevia vuosia. Ilmastomuutos ja luontokato eivät ole ongelmia ainoastaan maailmalla, vaan ne uhkaavat ympäristöämme myös Suomessa. Nyt tehtävien ratkaisujen täytyykin pystyä vastaamaan kaikkiin triplakriisin haasteisiin.

Ympäristöministeriö on sitoutunut tekemään työtä ympäristöä sekä ilmastoa uhkaavien kriisien ratkaisemiseksi ja ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseksi niin rakennetun kuin luontoympäristön kautta sekä kansallisesti että globaalisti. Kestävä kehitys on tärkeä osa tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteiden toteuttaminen vaatii yhteistyötä muun valtiorahallinnon, sidosryhmien ja yhteiskunnan toimijoiden kanssa. Ympäristö- ja ilmastotyön on oltava osa kaikkia yhteiskunnan osa-alueita, jotta kestävän kehityksen tavoitteet voidaan saavuttaa.

Ympäristöministeriön ensimmäisessä vastuullisuusraportissa kerrotaan ministeriön työstä ja toimista tavoitteiden toteuttamiseksi sekä kestävän kehityksen edistämiseksi. Hyviä lukuhetkiä!

Juhani Damski

Kansliapäällikkö

1. Johdanto

1.1. Ympäristöministeriön organisaatio, toimiala ja tehtävät

Ympäristöministeriö osana valtioneuvostoa edistää yhdessä muiden ympäristöhallinnon toimijoiden kanssa ilmaston, ympäristön ja asumisen asioita. Ministeriön ydintehtäviä ovat säädösvalmistelu, ohjaus ja kansainvälinen yhteistyö. Lisäksi ympäristöministeriön alueelle kuuluvat esimerkiksi erilaisten ympäristötuhojen sekä -vahinkojen ehkäiseminen ja arviointi, luonnonsuojelu, ilmastomuutoksen torjunta, kulttuuriympäristön ja luonnon virkistyskäytön edistäminen, ympäristötalous, kiertotalouteen siirtymisen vauhdittaminen ja useat alueiden käytön, rakentamisen ja asumisen kysymykset. Kansallisten toimien lisäksi ympäristöministeriö johtaa Suomen osallistumista oman hallinnonalansa kansainvälisiin ja Euroopan Unionin (EU) tason neuvotteluihin ja sopimusprosesseihin. Näitä ovat muun muassa ilmasto-, luonnonmonimuotoisuus-, ympäristö- ja kemikaalineuvottelut.

Työ ministeriössä on jaettu luontoympäristöosastolle, rakennetun ympäristön osastolle ja ympäristönsuojeluosastolle. Osastojen lisäksi ympäristöministeriössä toimii kaksi tulosaluetta: ohjaus- ja kansainväliset asiat sekä viestintä. Ympäristöministeriö on keskikokoinen ministeriö: vuoden 2021 lopussa virkasuhteessa oli 283 henkilöä. Heistä yli kaksi kolmasosaa oli naisia. Ministeriön päällikkönä toimii ympäristö- ja ilmastoministeri ja ylimpänä virkamiehenä kansliapäällikkö. Ympäristöministeriön toimipaikka sijaitsee Helsingin keskustassa Aleksanterinkadulla.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla toimii useita itsenäisiä, ministeriön alaisia laitoksia ja virastoja. Ne työskentelevät ministeriön yhteiskunnallisten tavoitteiden ja hallitusohjelman päämäärien edistämiseksi. Yhdessä ympäristöministeriön kanssa työtä tekevät Suomen ympäristökeskus (SYKE), Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA), Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY), Aluehallintovirastot (AVI), Metsähallitus sekä kunnat. Tämän lisäksi ympäristöministeriö omistajaohjaa A-Kruunu Oy:tä.

Ympäristöhallinnon tehtäviin kuuluvat laajasti eri tutkimus- ja asiantuntijatyöt, kohtuuhintaisen asumisen edistäminen ja kehittäminen, rakentamisen ja rakennetun ympäristön ohjaus ja kehittäminen, ympäristön tilan seuranta, erilaiset ympäristöluvut sekä luontotyyppien, uhanalaisten lajien ja kulttuuriperinnön suojelu. Hallinnonalalla työtä tehdään yhteistyössä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Lisäksi työtä tehdään laajemmin muiden toimijoiden kanssa. Ympäristöministeriö vastaa muun muassa Suomen kansallisessa ilmastopolitiikassa eri ministeriöiden välisestä koordinaatiosta ja osaltaan ilmastopolitiikan valmistelusta ja raportoinnista. Tämän lisäksi ympäristöministeriö johtaa Suomessa Yhdistyneiden kansakuntien (YK) alaisen ilmastopimuksen alaisia neuvotteluja.

1.2. Vastuullisuuden johtaminen ja hallinto

Vastuullisuus on olennainen osa ympäristöministeriön toimintaa. Ministeriön toimialan tehtävät ja tavoitteet ovat luonteeltaan vastuullisuuden edistämistä ja toteuttamista käytännössä. Samalla kun ympäristöministeriö toteuttaa hallitusohjelman sille antamia tavoitteita ja strategiaansa, se huolehtii vastuullisuuden toteutumisesta toimialallaan. Ympäristöministeriön tavoitteena on turvata parempi

ympäristö tuleville sukupolville. Kestävän elinympäristön ja kasvun varmistavat hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto, hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta ja kestävä kaupunkikehitys.

Ympäristöministeriö valmistelee ympäristöhallinnon konsernistrategiaa. Konsernin yhteisiksi arvoiksi on sovittu vastuullisuus, avoimuus, asiantuntemus ja yhteistyö. Vastuullisuus ympäristöhallinnossa tarkoittaa sitä, että rakennamme vastuullisia ja vaikuttavia ratkaisuja ympäristön hyväksi paikallisesti ja maailmanlaajuisesti, nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Käytännössä vastuullisuutta toteutetaan tulohajauksen ja -tavoitteiden kautta. Ministeriö ohjaa aluehallinnon ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen ympäristö- ja luonnonvaravastuualueita, omia virastojaan sekä Metsähallituksen luontopalveluita ja joitakin Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) tehtäviä. Ministeriötä johdetaan oman tulossopimuksen kautta.

Jotta yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet toteutuvat, ministeriö asettaa vuosikohtaiset tulostavoitteet. Tavoitteiden asettamisen lisäksi ministeriö tarkastelee jatkossa erikseen vastuulliseen toimintaan ja kestäväan kehityksen edistämiseen asetettuja tavoitteita vastuullisuusraportoinnissaan. Sekä ministeriön että ohjattavien tahojen tulostavoitteet syntyvät molemminpuolisessa vuorovaikutuksessa ja yhdessä ympäristöministeriön johdon ja henkilöstön kanssa.

Tulohajauksen ja -tavoitteiden valmistelun ja seurannan prosesseista vastaa ympäristöministeriössä hallinto- ja kansainvälinen yhteistyö -tulosalue. Ministeriön virkajohtoryhmä ohjaa valmistelua, hyväksyy tavoitteet ja seuraa niiden toteutumista puolivuositain sovittujen indikaattoreiden avulla. Ministeriön toiminnan vaikuttavuus ympäristön tilaan, ilmastomuutokseen, rakentamiseen, asumiseen ja maankäyttöön näkyy usein viiveellä. Vaikutuksia arvioidaan erilaisten seurantojen, arviointien ja tutkimushankkeiden avulla. Näitä tuloksia käsitellään ministeriön johtoryhmässä.

Vastuullisuuden johtamisessa keskeistä on myös riskienhallinta, joka kuuluu ministeriön johtamisjärjestelmään ja asioiden valmisteluun. Se kattaa kaikki toiminnot: sekä oman toiminnan että toiminnan, josta organisaatio vastaa lainsäädännön, sopimusten tai muiden velvoitteiden nojalla.

Riskienhallinnan avulla varmistetaan tavoitteiden saavuttaminen, turvataan toiminnan jatkuvuus, häiriöttömyys ja turvallisuus sekä toimintaedellytysten säilyminen. Se edesauttaa toimintaa, turvallisuutta, lakien ja viranomaisvaatimusten noudattamista, tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan tason havaittavaa sekä mitattavaa kehittymistä. Projektinhallintaa, toimintojen ja hallintotavan tehokkuutta sekä julkisuuskuvaan liittyvien uhkien hallintaa voidaan myös edistää riskienhallinnalla. Toimintaa tarkastellaan sisäisen valvonnan kautta, ja riskienhallinta on osa ministeriön jokapäiväistä toimintaa ja kuuluu koko henkilöstölle.

Ympäristöministeriön riskienhallintaprosessi on riskien arviointia, johon kuuluvat: tunnistaminen, analysointi, merkityksen käsittely, seuranta ja viestintä. Prosessin avulla pyritään tunnistamaan ja hallitsemaan niitä riskejä, jotka voivat haitata ministeriötä saavuttamasta asetettuja strategisia päämääriä, toiminnallisia tai taloudellisia tavoitteita tai vaarantaa ministeriön toiminnan jatkuvuuden. Riskienhallinnan keskeiset vaiheet sisältyvät suunnittelun ja seurannan vuosikelloon. Riskien kokonaisarviointi eli koko virastotason keskeisten alueiden riskikartoitus tai niiden päivitys tehdään vuosittain.

1.3. Vastuullisuustavoitteet ja -raportointi

Ympäristöministeriön strategiassa on kolme vaikuttavuustavoitetta: hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto, hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta ja kestävä kaupunkikehitys. Teemat jakautuvat tarkempiin painopisteisiin, joiden mukaan toteutumista arvioidaan ja mitataan alatavoitteiden ja indikaattorien avulla. Painopisteet edistävät usean YK:n kestävä kehityksen tavoitteen saavuttamista. Lähemmässä tarkastelussa korostuu erityisesti kestävyystavoitteiden linkitykset, sillä ministeriön strategiset painopisteet edistävät usein ympäristöön ja ilmastoon liittyvien kestävä kehityksen tavoitteiden lisäksi laajasti ihmisten hyvinvointiin sekä sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyys liittyviä tavoitteita.

Ympäristöministeriö edistää kestävä kehitystä arjessaan ja pyrkii minimoimaan toimintansa negatiivisia vaikutuksia ympäristöön toimimalla ekologisesti sekä mahdollisimman vähäpäästöisesti. Ministeriössä on vuodesta 2008 alkaen toiminut eri osastojen henkilöistä muodostettu Ekovirasto-ryhmä, jonka tehtävä on kehittää ministeriön toimintaa ympäristöystävällisemmäksi. Vuonna 2011 ympäristöministeriö liittyi WWF:n Green Office -verkostoon, minkä myötä toiminnan vuosiraportoinnissa seurataan ministeriön matkustamisen, hankintojen, kiinteistönpidon sekä paperinkulutuksen ympäristövaikutuksia ja suunnitellaan vuosittain toimenpiteitä kulutuksen ja päästöjen vähentämiseksi.

Ympäristövaikutusten huomioimisen lisäksi ministeriössä edistetään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta niin Suomen lainsäädännön asettamat velvollisuudet kuin kestävä kehitys huomioiden. Ministeriössä toimii eri osastojen henkilöistä koostuva toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä. Ryhmä suunnittelee ja tukee tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden huomioimista ministeriön eri tehtävissä, kuten säädösvalmistelussa, viestinnässä, toiminnan ja talouden suunnittelussa sekä kansainvälisessä toiminnassa.

Tämä on ympäristöministeriön ensimmäinen vastuullisuusraportti. Se keskittyy vuoden 2021 ministeriön toiminnan kädenjälkeen, eli toiminnan positiivisiin vaikutuksiin, ja jalanjälkeen eli toiminnan negatiivisiin vaikutuksiin toimintaympäristössä. Ensin raportissa käsitellään toiminnan kädenjälki kuudessa temaattisessa osiossa. Tämän jälkeen raportissa kerrotaan ministeriön toiminnan jalanjäljestä. Lopuksi esitellään raportin laadinnan pääpiirteet.

Vastuullisuusraportointia on tarkoitus jatkaa kalenterivuosittain Valtiokonttorin ohjeistuksen mukaisesti. Vastuullisuusraportoinnista vastaa epävirallinen ryhmä ympäristöministeriön asiantuntijoita kaikilta osastoilta ja tulosalueilta yhteistoiminnassa ministeriön johdon kanssa.

2. Toiminnan kädenjälki

Ympäristöministeriön vastuullisuuden kädenjäljen raportoinnin viitekehyksenä toimivat YK:n kestävä kehityksen Agenda2030:n tavoitteet. YK:n jäsenmaat päättivät yhdessä 17 Agenda2030-tavoitteesta vuonna 2015. Agenda2030 muodostaa kaikille maailman maille yhteisen globaalin toimintaohjelman, jonka tavoitteet on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteet ovat luonteeltaan

keskinäisriippuvaisia: kestävä kehitys ei voida saavuttaa yksittäisten tavoitteiden avulla, vaan samanaikaisesti tulee edistää niin ympäristöllistä, sosiaalista kuin taloudellista kestävyttä¹.

Ympäristöministeriö on valinnut raportoitavaksi kuusi Agenda2030-tavoitetta, joiden edistämisessä sen rooli on keskeinen niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kestävän kehityksen tavoitteet ovat kuitenkin toisiinsa sidonnaisia, joten ministeriön työn vaikuttavuus ulottuu myös tämän raportoinnin ulkopuolelle jääviin tavoitteisiin. Kaikkien tavoitteiden edistämisessä työtä tehdään yhteistyössä muiden ministeriöiden, virastojen ja toimijoiden kanssa.

Keskeisiksi Agenda2030-tavoitteiksi tässä raportoinnissa ympäristöministeriössä on valittu: 6. Puhdas vesi ja sanitaatio, 11. Kestävät kaupungit ja yhteisöt, 12. Kestävää kulutusta, 13. Ilmastotekojä, 14. Vedenalainen elämä ja 15. Maanpäällinen elämä. Tavoitteet 6, 13 ja 15 linkittyvät muun muassa vesistöjen puhtauteen ja luonnon monimuotoisuuden suojeluun, joiden edistämisen osalta ympäristöministeriö on keskeisessä asemassa erilaisten hoitosuunnitelmien valmistelussa sekä kansainvälisellä tasolla Suomen osallistumisen koordinoimisessa erilaisiin sopimus- ja neuvotteluprosesseihin. Tavoitteen 11 osalta ympäristöministeriö on Suomessa rakennetusta ympäristöstä vastaava ministeriö, joka ohjaa ja edistää monialaisesti rakennettuun ympäristöön liittyviä sosiaalisia tavoitteita ilmasto- ja ympäristötavoitteiden lisäksi. Tavoitteen 12 osalta ympäristöministeriö on keskeisessä asemassa kiertotalouden edistämisessä kestävä kulutuksen ja tuotannon varmistamiseksi kansallisesti ja kansainvälisesti. Tavoitteen 13 ja ilmastotekojen osalta ympäristöministeriö on ollut päävastuussa muun muassa uuden ilmastolain valmistelusta sekä koordinoi Suomen osallistumista YK:n alaisiin ilmastoneuvotteluihin osana EU:ta.

Vuonna 2021 ympäristöministeriö koordinoi osaltaan EU-elpymisvälineen vihreän siirtymän valmistelua (Kestävän kasvun ohjelma). Vihreä siirtymä on poikkileikkaava toimi kaikkien yllämainittujen keskeisten Agenda2030-tavoitteiden edistämisessä. Suomi päätti kohdentaa puolet kaikesta elpymisvälineen rahoituksesta vihreään siirtymään. Ohjelmalla vauhditettiin Suomen vihreää siirtymää yhteensä yli miljardilla eurolla. Vipuvaikutuksineen sen arvioitiin saavan liikkeelle ilmastotyöhön jopa neljä miljardia euroa. Investointien arvioitiin vähentävän päästöjä vuosittain vähintään kolme miljoonaa hiilidioksiditonnia vuodesta 2026 lähtien. Se vastaa noin kuutta prosenttia Suomen päästöistä. Tavoitteena on tuoda Suomi globaaliksi kärkimaaksi vety- ja kiertotalouden, korkean jalostusarvon biotuotteiden ja päästöttömien energiajärjestelmien ja muiden ilmasto- ja ympäristöratkaisujen alalla, parantaa energiatehokkuutta sekä nopeuttaa muutosta fossiilittomaan liikenteeseen ja lämmitykseen. Ympäristöministeriön toimialalla määrärahoja kohdennettiin muun muassa rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen, öljylämmityksestä luopumiseen, autojen latauspisteinfran kehittämiseen sekä ravinnekiertoon ja peltojen kipsikäsittelyyn. Lisäksi merkittäviä panostuksia kohdennettiin muun muassa kiertotalouden edistämiseen.

¹ <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>

2.1. Tavoite 6: Puhdas vesi ja sanitaatio

Vedensaanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille

Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa 2021 seitsemän alueellista vesienhoitosuunnitelmaa sekä merenhoitosuunnitelman vuosille 2022–2027.

Suunnitelmissa esitetään tarvittavat toimenpiteet vesien ja meren hyvän tilan saavuttamiseksi. Suunnitelmiin sisältyvillä toimenpiteillä vähennetään muun muassa maa- ja metsätalouden hajakuormitusta, parannetaan happamien sulfaattimaiden vesienhallintaa ja yhdyskuntien jätevesien käsittelyä, kunnostetaan vesistöjä, vähennetään vedenalaista melua ja tehostetaan öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaa.

Vesiensuojelun tehostamisohjelmalla vuosina 2019–2023 toteutetaan vesien- ja merenhoitosuunnitelmia. Ohjelma rahoittaa hankkeita kuudessa temaattisessa kokonaisuudessa: maatalous, vesienhallinta, vesistökunnostus, kaupunkivesi, tutkimus ja hylät. Suurin rahallinen osuus ohjelmassa suuntautuu maataloudelle: tavoitteena on vähentää Saaristomereen päätyvää ravinnekuormitusta peltojen kipsikäsittelyllä. Maa- ja metsätalouden vesiä hallitaan valuma-aluelähtöisellä suunnittelulla, luontopohjaisilla ratkaisilla ja maanomistajien yhteistyöllä. Yhdyskuntien ja rakennetun ympäristön vesienhallintaa kehitetään erityisesti haitallisten aineiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi. Vuonna 2021 tehdyn väliarvioinnin mukaan ohjelman teemojen valinta on ollut onnistunut ja toimenpiteet ovat vesiensuojelun kannalta hyvin ja perusteellisesti valittu. Toimijat ovat toivoneet ohjelmalle jatkoa.

Ravinteiden kierrätysohjelma rahoittaa hankkeita, joissa hyödynnetään ravinnerikkaita biomassoja ja tuotetaan muun muassa kierrätysravinteita sekä uusiutuvaa energiaa. Rahoitusta on vuodesta 2020 lähtien kohdennettu erityisesti hankkeille, joissa hyödynnetään yhdyskuntien jätevesien ja lietteiden ravinteita sekä luodaan eri toimijoiden välisiä ravinteiden kierrätyksen yhteistyöverkostoja eli symbiooseja. Kierrätysravinteilla voidaan korvata epäorgaanisten lannoitevalmisteiden käyttöä ja uusiutuvalla energialla fossiilisten polttoaineiden käyttöä. Molemmilla toimilla on positiivinen vaikutus kasvihuonekaasupäästöjen vähenemiseen.

Vesivastuusitoumus haastaa yritykset tunnistamaan vesiriskit arvoketjuissaan ja huolehtimaan siitä, että niiden toimipaikat ja alihankkijat käyttävät vettä kestävästi. Se myös kannustaa yrityksiä kehittämään veden kestävä hallintaa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Sitoumuksen ovat perustaneet Aalto-yliopisto, Luonnonvarakeskus (Luke), SYKE, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, WWF Suomi, maa- ja metsätalousministeriö, ulkoministeriö ja ympäristöministeriö. Perustajatahot edistävät vesivastuullisuutta toiminnassaan ja tukevat yrityksiä niiden vesivastuutyössä. Vesivastuusitoumus on osa Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumusta 2050 ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden kansallista toimeenpanoa. Sitoumus on perustettu 2017, ja sen sisältöä on täydennetty 2021.

2.2. Tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt

Turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhteisöt

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on edistää muun muassa yhdyskuntien toimivuutta, yhdyskuntarakentamisen taloudellisuutta, palvelujen saatavuutta, liikenteen tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä. Ympäristöministeriö tekee yhteistyötä liikenteen hallinnonalan toimijoiden kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi ja kestävän, turvallisen, edullisen ja luotettavan liikennejärjestelmän kehittämiseksi.

Alueiden ja kuntien kehitystyö

Ympäristöministeriö vastaa seitsemää suurinta kaupunkiseutua koskevasta maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimusmenettelystä (MAL-sopimus). Sopimusten tavoitteena on tukea kuntien välisen seutuyhteistyön ja seudun ja valtion välisen yhteistyön tiivistymistä sekä kumppanuuden vahvistumista. Tavoitteena on parantaa hyvää vuorovaikutusta seudullisen maankäytön suunnittelun ja liikennejärjestelmän kehittämisen välillä. Tämä edistää seutujen liikennejärjestelmän toimivuutta ja kestävyys, elinympäristön laadun sekä hyvinvointia edistävän ympäristön parantamista. Lisäksi ministeriö osallistuu yhdessä Kuntaliiton ja MAL-verkoston kanssa Kaupunkiseutusuunnittelun uudet mallit -hankkeeseen, jonka tavoitteena on kehittää kaupunkiseutusuunnittelun sisältöä elinvoiman ja kestävyys näkökulmista.

Ympäristöministeriön, Aalto-yliopiston, SYKE:n ja MAL-verkoston PERUS-SKENE-hankkeessa on tuotettu ajantasaista tutkimustietoa alue- ja yhdyskuntarakenteen mahdollisista kehityssuunnista, arvioitu niiden kestävyttä sekä laadittu ehdotus toimintamalliksi alue- ja yhdyskuntarakenteen kehityksen seurannan ja ennakkoinnin skaalautuvalle tilannekuvatyölle. Hanke sisältää suosituksia, joilla voidaan edistää kaupungistumisen kestävyttä maan eri osissa. Hanke on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2021 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa.

Ympäristöministeriö käynnisti vuonna 2021 alueidenkäytön kehityskuvatyön. Siinä ylläpidetään jatkuvasti ajan tasalla olevaa käsitystä alue- ja yhdyskuntarakenteen kehityksestä, siihen vaikuttavista muutostekijöistä, mahdollisista kehityssuunnista sekä alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämisen tavoitteista ja toimenpiteistä.

Ympäristöministeriön koordinoima Kestävä kaupunki -ohjelma (2019–2023) vauhdittaa laajasti kaupunkien ja kuntien kestävä kehitystä, erityisesti ympäristön ja sosiaalisen kestävyys näkökulmista. Toiminnan ytimessä on kestävyys eri ulottuvuuksia läpileikkaava näkökulma: uusia ratkaisuja etsitään eri kestävyysulottuvuuksia yhdistäen. Ohjelma edistää kestävä kehitystä käytännön kaupunkikehittämisessä ja kuntien strategisessa johtamisessa. Toimintamuotoina ovat kuntien yhteisten haasteiden ratkaiseminen kumppanuusryhmissä, uusien käytännön ratkaisujen kehittäminen kokeiluissa, kestävyys johtamista vahvistavat hankkeet ja sparraus sekä kestävän kaupunkikehityksen hyvien käytäntöjen skaalaus. Vuonna 2021 laadittiin muun muassa kestävän kehityksen Agenda2030-tavoitteiden saavuttamista tukeva Agenda2030-työkirja kunnille ja tuotettiin

kestävän kaupunkikehityksen avainindikaattorit. Lisäksi toteutettiin yhteistyössä Kuntaliiton kanssa kestävästä kuntajohtamisesta edistävää Uuden sukupolven johtaminen -verkostohanketta (USO).

Kulttuuriperinnön ja -ympäristöjen säilyminen

Rakennetulla ympäristöllä ja alueidenkäytöllä on tärkeä merkitys kulttuuriympäristöjen ja -perinnön säilymiselle. Ympäristöministeriö on mukana vuonna 2021 aloitetussa opetus- ja kulttuuriministeriön johtamassa kulttuuriperintöstrategian valmistelussa. Tavoitteena on laatia valtioneuvoston periaatepäätös vuoteen 2030 ulottuvaksi kulttuuriperintöstrategiaksi, jossa kulttuuriperintö on voimavara tulevaisuuden kestäville ratkaisuille yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. Lisäksi ympäristöministeriö koordinoi kansallisesti Euroopan kulttuuriympäristöpäivät -ohjelmaa, jonka tavoitteena on lisätä kulttuuriympäristön ja -perinnön arvostusta.

Saavutettavan asumisen tukeminen

Vuonna 2021 ympäristöministeriö toteutti myös Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaa osana kansallista ikäohjelmaa 2030. Toimenpideohjelman tavoitteena on parantaa ikääntyneiden asuinoloja, edistää asumisvaihtoehtojen tarjontaa sekä tukea ikäystävällisten asuinympäristöjen kehittämistä. Ohjelman toimenpiteet liittyvät asuntokannan korjaamiseen, asumisratkaisuihin, ikäystävällisen asuinalueiden kehittämiseen sekä asumisen ennakointiin ja varautumiseen niin kansalaisten kuin kuntien osalta. Toteutuksessa ovat painottuneet valtion toimet kuntien sekä kansalaisten asumisen ennakoinnin ja varautumisen tukemisessa.

Ympäristöministeriö edistää kaikille sopivan suunnittelun huomioon ottamista ja rakennuskannan sekä elinympäristöjen esteettömyyttä. Rakennuksen esteettömyydestä annetun valtioneuvoston asetuksen tavoitteena on edistää ihmisten yhdenvertaisuutta. Ympäristöministeriön tavoitteena on varmistaa, että tiloja suunnitellaan sosiaalista, kestävästä kehitystä tukevalla tavalla. Vuonna 2021 esteettömyyttä edistettiin muun muassa ARA:n kautta valtionavustuksilla. Avustuksia käytettiin esimerkiksi hissien rakentamiseen kerrostaloihin, liikuntaesteiden poistamiseen asuinrakennuksista sekä iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen.

2.3. Tavoite 12: Vastuullista kuluttamista

Kulutus- ja tuotantotapojen kestävyysvarmistaminen

Suomi on useissa ympäristöindikaattorien maavertailuissa maailman kärkeä. Luonnonvarojen kulutuksen nykytilanne on kuitenkin kestävä. Kulutuksen vaikutukset heijastuvat ilmastoon kasvihuonepäästöinä ja ympäristöön luonnon monimuotoisuuden katoamisena. Vaikka Suomessa resurssitehokkuutta on pystytty kasvattamaan, raaka-aineiden kulutus on silti hyvin korkeaa ja materiaalijalanjälki asukasta kohden noin 29 tonnia (globaalin keskiarvon ollessa 10 tonnia). Myös väkilukuun suhteutettu jättemäärä on kasvanut Suomessa viime vuosina. Se on hankaloittanut EU:n kierrätystavoitteiden saavuttamista kansallisesti.

Kestävän kulutuksen ja tuotannon edistäminen kansainvälisesti

Kansainvälisesti ympäristöministeriö on saavuttanut tavoitteensa olla kokoaan suurempi vaikuttaja. Aktiivisen työn ansiosta Suomi nähdään maailmalla mielenkiintoisena yhteistyökumppanina ja osajana kestävässä rakentamisessa sekä kiertotalouden edistäjänä. Ympäristöministeriö Suomen edustajana on osallistunut aktiivisesti YK:n kymmenvuotisen Kestävän kulutuksen ja tuotannon puiteohjelman toteutukseen. Vuonna 2021 ympäristöministeriö on ollut mukana puiteohjelman jatkoa suunnittelevassa Friends of SCP -ryhmässä. Suomi on ollut myös aktiivinen YK:n johtamassa Partnership for Action on Green Economy -verkostossa (PAGE), joka auttaa maita vihreän talouden toimissa.

Ympäristöministeriö on koordinoitunut YK:n ympäristöohjelman ja RMIT-yliopiston kanssa Kestävän rakentamisen ohjelmaa (Sustainable Buildings and Construction, SBC), joka on yksi kymmenvuotisen puiteohjelman kuudesta alaohjelmasta. Puiteohjelmassa rakennussektori on tunnistettu kestävä kulutuksen ja tuotannon kannalta keskeiseksi sektoriksi, sillä maapallon luonnonvaroista noin 50 prosenttia ja jalostamattomasta energiasta noin 40 prosenttia käytetään rakennuksissa ja rakentamiseen. Ohjelman tavoitteena on edistää rakennusten ja rakentamisen ekologista, sosiaalista sekä taloudellista kestävyyttä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Vuonna 2022 loppuvan ohjelman painopisteenä ovat olleet kiertotalouden edistäminen rakennetussa ympäristössä ja vastuullisesti hankitut materiaalit. Vuonna 2021 ohjelmassa julkistettiin rakentamisen kiertotalouden tilaa Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa kartoittava raportti. Kestävän materiaaalitalouden alueella jatkettiin YK:n ympäristöohjelman (UNEP) johdolla vuonna 2020 käynnistynyttä MPTF-hanketta Sri Lankassa ja Burkina Fasossa. Lisäksi käynnistettiin Saksan rahoittama hanke, jonka kohdemaita ovat Bangladesh, Intia, Ghana ja Senegal. Ohjelmassa valmisteltiin myös Suomen ja ympäristöministeriön Afrikka-strategiaan liittyvää kiertotaloutta sekä kestävää materiaalien käyttöä tukevaa hanketta.

Kiertotalousmurroksen edistäminen

Ympäristöministeriön strategisena tavoitteena vuodelle 2030 on hiilineutraali kiertotalous. Ministeriö on tunnistanut kiertotalouden potentiaalin ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen estämisessä. Tämän lisäksi kiertotalous luo mahdollisuuksia taloudelle ja työllisyydelle. Tavoitteen saavuttamiseksi tehdään työtä niin yksityisellä sektorilla kuin alueilla ja kunnissa. Suomessa on toiminnassa useita verkostoja, jotka tekevät työtä tavoitteiden saavuttamiseksi. Näihin kuuluvat esimerkiksi kuntien resurssiviisautta ja hiilineutraaliutta edistävät FISU- ja HINKU-verkostot.

Vuonna 2021 laaja työryhmä valmisteli ympäristöministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla Kiertotalouden strategisen ohjelman. Ohjelman pohjalta pääministeri Sanna Marinin hallitus teki periaatepäätöksen huhtikuussa 2021. Ohjelma tavoittelee muutosta, jolla kiertotaloudesta tulee taloudelle uusi perusta. Kiertotalousohjelmassa linjattiin vuonna 2021 ensimmäistä kertaa katto luonnonvarojen käytölle Suomessa. Tavoitteena on, että vuonna 2035 primääriraaka-aineiden kotimainen kokonaiskulutus ei ylitä vuoden 2015 tasoa ja että resurssien tuottavuus sekä materiaalien kiertotalousaste kaksinkertaistuvat vuoteen 2035 mennessä. Näiden ja muiden kiertotalousohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan ohjelman sivuilla sekä indikaattoreiden avulla.

Kiertotalousohjelman toteuttamiseksi aloitettiin kiertotalouden skenaario- ja sitoumustyö. Siinä tutkimuslaitokset yhteistyössä toimialojen, yritysten, kuntien ja alueiden kanssa etsivät vaikuttavimpia

keinoja kiertotalouden ja luonnonvarojen käytön vähentämiseksi. Työ tähtää laajaan kiertotalouden green dealiin.

Sääntelyä ja taloudellisia kannusteita on kehitetty muun muassa varaamalla 110 miljoonaa euroa Suomen kestävä kasvun ohjelman varoja teollisuuden kiertotalousratkaisujen ja demonstraatiolaitosten rahoittamiseen sekä edistämällä betonijätteen jalostamisen mahdollisuuksia ja uusiobetonin markkinoita.

Muovitiekartta Suomelle on muovin kestävä kiertotaloutta poikkialaisesti vauhdittava kansallinen ohjelma, jonka suunnittelusta ja toteutuksesta ympäristöministeriö vastaa. Ohjelman ensimmäinen vaihe käynnistyi vuonna 2018, ja ohjelma päivitettiin alkuvuonna 2022. Muovin kiertotalouden läpimurto edellyttää muun muassa, että pakkausmuoveista 60 prosenttia tulee kierrättää, kaikki muovipakkaukset ovat kierrätettäviä tai uudelleenkäytettäviä ja muovien turhaa kulutusta välttämällä saavutetaan 30 prosentin materiaalisäästö vuoteen 2022 verrattuna useissa tuoteryhmissä. Muovitiekarttaan kytkeytyy huomattavan paljon lainsäädäntöä, ohjelmia sekä vapaaehtoisia sitoumuksia, kuten rakentamisen muoveja ja kertakäyttöisiä muovisia annospakkauksia koskevat green deal -sopimukset. Toimeenpano etenee yhteistyössä laajan toimijaverkoston sekä EU:n strategisten ympäristöhankkeiden LIFE-ohjelmassa vuonna 2023 käynnistyvän mittavan PlastLIFE-hankekokonaisuuden avulla, joka tuo merkittävän pitkän aikavälin investoinnin muovin kiertotalouteen Suomessa.

Vapaaehtoisten green deal -sopimusten avulla etsitään ratkaisuja ilmastohaasteisiin, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen ja luonnonvarojen ylikulutukseen vastaamiseksi sekä kiertotalouden edistämiseksi Suomessa. Green deal -sopimukset ovat vapaaehtoisia sopimuksia valtion ja elinkeinoelämän välillä, ja ne tuovat yhteen ne tahot, joilla on keskeinen rooli toivottavan muutoksen aikaansaamiseksi. Ympäristöministeriö on solminut 10 green deal -sopimusta, ja vuonna 2021 solmittiin Yhdyskuntajäteveden puhdistamisen sekä Muovisten kertakäyttöisten annospakkausten kulutuksen vähentämistä koskevat sopimukset. Green deal -sopimusten tavoitteiden toteutumista seurataan, ja niistä raportoidaan Sitoumus2050-sivustolla.

EU:n kierrätystavoitteen saavuttaminen

Jätepolitiikan tavoitteena on edistää luonnonvarojen kestävä käyttöä sekä varmistaa, ettei jätteestä aiheudu haittaa terveydelle tai ympäristölle. Ympäristöministeriö osallistuu EU:n ja kansainvälisen jätepolitiikan valmisteluun sekä valmistelee kansallista jätelainsäädäntöä. Lisäksi ympäristöministeriö ohjaa, kehittää ja seuraa lainsäädännön soveltamista. Suomen kokonaisjättemäärä ei viime vuosina ole taittunut laskuun. Valtaosa jätemäärän kasvusta selittyy kaivannaisjätteen lisääntymisellä. Toisaalta Suomessa on pitkät perinteet muun muassa pakkausten, kuten kaupan kuljetuspakkausten, sekä vaatteiden ja huonekalujen uudelleenkäytössä.

Jätelaki uudistui vuonna 2021. Tavoitteena on vähentää jätteen määrää ja lisätä uudelleenkäyttöä sekä kierrätystä. Yhdyskuntajätteen lajittelumahdollisuudet paranevat lain täytäntöönpanon myötä. Lisäksi vuonna 2021 valmisteltiin valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2027. Suunnitelmassa on linjattu jätehuollon ja jätteen synnyn ehkäisyn konkreettiset tavoitteet sekä toimet tuotanto-, kulutus- ja jätehuoltoketjun kaikille tasoille ja toimijoille tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteena on kierrätysasteen nostaminen vähintään EU:n kierrätystavoitteiden tasolle. Ruokahävikki halutaan

puolittaa vuoteen 2030 mennessä ja biojätteen kierrätys nostaa 65 prosenttiin. Sähkö- ja elektroniikkaromussa olevat arvokkaat raaka-aineet halutaan tehokkaammin takaisin kiertoon – ja toisaalta niiden sisältämät vaaralliset aineet pois kierrosta. Rakennus- ja purkumateriaalista halutaan hyödyntää materiaalina vähintään 70 prosenttia. Suunnitelmassa listataan noin 100 toimenpidettä, joilla tavoitteisiin päästään.

2.4. Tavoite 13: Ilmastotekoja

Kiireellisesti toimiminen ilmastomuutosta ja sen vaikutuksia vastaan

Ympäristöministeriön tehtäviin kuuluvat ilmansuojelu ja ilmastomuutoksen torjunta. Ympäristöministeriö on vastuuministeriönä sekä ilmastolain että keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) uudistamisen valmisteluissa. Lisäksi ympäristöministeriö vastaa vuosittain laadittavasta ilmastovuosikertomuksesta, jolla hallitus raportoi ilmastopoliittiseen suunnittelujärjestelmään kuuluvien suunnitelmien toteutumisesta.

Ilmastolain uudistus

Ympäristöministeriön johdolla on valmisteltu 2035 hiilineutraaliustavoitteen mukaista ilmastolain uudistusta. Vuonna 2021 ilmastolain uudistusta valmisteltiin siten, että hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 3. maaliskuuta 2022. Uuden ilmastolain keskeisenä tavoitteena on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään vuonna 2035. Ilmastolakiin on sisällytetty hiilipäästöjen vähentämisen tavoitteita vuosille 2030 ja 2040. Samalla on päivitetty vuoden 2050 tavoitetta. Lakiin lisättiin maankäyttösektoria ja hiilinielujen vahvistamista koskevat tavoitteet. Lisäksi selkeytettiin ilmastolain roolia ilmastopolitiikassa ja vahvistetaan sen kytkentöjä muuhun sääntelyyn huomioiden ilmastoasioiden perus- ja ihmisoikeusnäkökohdat. Uudessa ilmastolaissa säädetään myös saamelaisten oikeuksien huomioonottamisesta sekä saamelaiskäräjien kanssa käytävistä neuvotteluista ilmastopolitiikan suunnitelmia valmisteltaessa.

Laki sisältää neljä suunnitelmaa, joiden avulla vähennetään ilmastomuutokseen vaikuttavia päästöjä Suomessa ja sopeudutaan ilmastomuutokseen. Suunnitelmat ovat: 1) Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma, jossa luetellaan keinoja, joilla vähennetään päästökaupan ulkopuolelle jääviä päästöjä. Niitä syntyy liikenteessä, maataloudessa, rakennusten lämmityksessä ja jätehuollossa. Suunnitelma tehdään kerran neljässä vuodessa. 2) Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma, jossa tarkastellaan kaikkia päästöjä seuraavan 30 vuoden ajalle. Suunnitelma laaditaan vähintään kerran kymmenessä vuodessa. 3) Kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumis suunnitelma, jossa tarkastellaan ilmastomuutoksen aiheuttamia riskejä. Suunnitelma laaditaan vähintään kerran kahdeksassa vuodessa. 4) Maankäyttöä käsittelevä ilmastosuunnitelma, joka liittyy esimerkiksi metsien käyttöön ja maatalouteen. Suunnitelma laaditaan vähintään kerran kahdeksassa vuodessa. Lisäksi laissa veloitetaan valtion viranomaiset seuraamaan ja raportoimaan, miten asiassa on edetty. Laki velvoittaa vain valtion viranomaisia, ei yksittäisiä ihmisiä tai yrityksiä.

Vuonna 2021 aloitettiin myös valmistelu ilmastolakia täydentävästä hallituksen esityksestä. Budjettiriihessä syyskuussa 2021 hallitus linjasi, että lainsäädäntöön lisätään ”velvoite laatia ilmastosuunnitelmat kunta-, seutu- tai maakuntatasolla”². Ilmastolain muuttamista koskevan esityksen tavoitteena on edistää ilmastolain tavoitteiden toteutumista ja vahvistaa kuntien ilmastotyötä. Ilmastolain soveltamisala laajennettaisiin koskemaan kuntia ja kunnille säädettäisiin velvoite laatia ilmastosuunnitelma.

Ilmastovuosikertomus 2021

Ilmastolain mukaisesti kerran vuodessa laaditaan ilmastovuosikertomus, jolla seurataan Suomen päästöjen kehitystä, ilmastopolitiikan toteutumista ja päästövähennystavoitteiden saavuttamista. Vuoden 2021 ilmastovuosikertomus, jossa tarkasteltiin vuoden 2020 kasvihuonepäästöjen kehitystä, julkaistiin keväällä 2021. Ilmastovuosikertomuksessa Tilastokeskuksen julkistamien pikaennakkotietojen mukaan vuoden 2020 kasvihuonekaasupäästöt laskivat yhdeksän prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Suomen kokonaispäästöt vuonna 2020 olivat 48,3 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia (tCO₂-ekv). Päästöjen väheneminen painottui vahvasti päästökauppa- ja energiateollisuussektoreille, jossa pudotusta oli lähes 16 prosenttia. Sen sijaan kehitys oli selvästi maltillisempaa taakanjakosektorilla, jossa päästöt vähenivät ainoastaan 3 prosenttia. Vuonna 2020 päästöjä vähensivät lämmin talvi ja sähköntuotantorakenteen muutokset. Liikennesuorite pieneni koronapandemian seurauksena, mikä vähensi liikenteen päästöjä. Maankäyttösektorin nettonielu oli pikaennakkotietojen mukaan -23 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia (tCO₂-ekv). Nielu vahvistui edellisvuodesta etenkin hakkuiden vähentymisen seurauksena merkittävästi, yli 8 miljoonaa tonnia. Kasvihuonepäästöjen kehitystä vuoden 2021 osalta tarkastellaan vuoden 2022 ilmastovuosikertomuksessa, joka julkaistiin lokakuussa 2022.

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma

Ilmastolaissa säädetyssä keskipitkän ilmastopolitiikan suunnitelmassa (KAISU) kuvataan taakanjakosektorin toimenpiteet, joilla Suomi voi täyttää EU:n vuoden 2030 päästövähennysvelvoitteen sekä tavoitteen olla hiilineutraali vuonna 2035. Taakanjakosektorille lasketaan liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen, työkonien, jätehuollon, F-kaasujen päästöt sekä päästökaupan ulkopuolisen teollisuuden ja muun energiakäytön päästöjä. Suunnitelmassa tarkastellaan myös poikkileikkaavia teemoja kuten alueellisen ilmastotyön ja kulutuksen merkitystä. Ilmastosuunnitelmaa valmisteltiin KAISU-työryhmässä, ja suunnitelmaluonnos lähti lausuntokierrokselle joulukuussa 2021.

Suunnitelman valmistelun lähtökohtana oli avoimuus ja kansalaisten kuuleminen. Osapuolten näkemyksiä tarvittavista päästövähennystoimista kerättiin valmistelua varten esimerkiksi satunnaisotannalla muodostetussa kansalaisraadissa, sidosryhmätapaamisissa, ilmastopolitiikan pyöreän pöydän kokouksessa, oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta koskevissa tilaisuuksissa sekä saamelaiskäräjien neuvottelutilaisuudessa. Kansalaisten mielipiteitä suunnitelman toimenpiteistä

² https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_27+2022.aspx

selvitettiin alkuvuodesta 2021 verkkokyselyllä, johon tuli 18 000 vastausta. Valtioneuvosto hyväksyi keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman annettavaksi selontekona eduskuntaan 2.6.2022.

Kuntien ilmastotyö

Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittaminen jatkui vuonna 2021. Kunnat ovat avainasemassa, jotta Suomen tavoite olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä toteutuu. Kunnat vastaavat alueillaan muun muassa kaavoituksesta, maankäytöstä, liikennesuunnittelusta, energiayhtiöiden omistushajauksesta, monien rakennusten lämmitystapavalinnoista ja julkisista hankinnoista. Ympäristöministeriön koordinoimalla Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelmalla vauhditetaan kuntien ja alueiden omia ilmastohankkeita sekä niiden ilmastotyötä tukevia kansallisen tason ratkaisumalleja ja työkaluja. Ohjelma on rahoittanut vuosina 2018–2021 yhteensä 134 hanketta. Tärkeimpiä teemoja rahoitetuissa hankkeissa ovat olleet kuntien ilmasto- ja talousjohtaminen, kunnan ja yritysten ilmastoyhteistyö, kunnan ja asukkaiden ilmastoyhteistyö, liikenteen vähähiilisyys, energiatehokkuus ja alueellinen ilmastoyhteistyö. Vuosille 2018–2021 kuntien ilmastotyöhön on myönnetty miljoonan euron vuosittainen määräraha. Tämän lisäksi hallitus varasi kevään 2020 budjettiriihessä neljän miljoonan lisämäärärahan vuodelle 2021.

Ilmastopaneeli

Ympäristöministeriö tukee Suomen ilmastopaneelin toimintaedellytyksiä. Ilmastopaneeli on tieteellinen ja riippumaton asiantuntijaelin, joka tukee ilmastopolitiikan suunnittelua ja sitä koskevaa päätöksentekoa. Ilmastopaneelissa on mukana 15 ilmastopolitiikan kannalta keskeisten tieteenalojen huippututkijaa. Vuonna 2021 ilmastolain uudistuksen yhteydessä ympäristöministeriö valmisti ilmastopaneelia koskevan sääntelyn uudistamista. Sääntely tarkoittaa ilmastopaneelin tehtäviä ja asetuksenantovaltuuksia. Lisäksi alettiin valmistella ilmastopaneelia koskevaa asetusta, joka tarkoittaa sääntelyä ilmastopaneelin toiminnasta. Asetus lisää läpinäkyvyyttä esimerkiksi paneelin nimittämistä koskien.

Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä

Ympäristöministeriö koordinoi kestävän kehityksen toimikunnan yhteyteen perustettua Ilmastopolitiikan pyöreää pöytää (IPP). Valtioneuvosto asetti 27.2.2020 Ilmastopolitiikan pyöreän pöydän oikeudenmukaisen siirtymän ja ilmastotoimien hyväksyttävyyden varmistamiseksi hallituskauden ajaksi. Ilmastopolitiikan pyöreän pöydän tarkoituksena on luoda yhteistä ymmärrystä ja näkymää siitä, miten Suomessa voidaan siirtyä hiilineutraaliin yhteiskuntaan oikeudenmukaisesti vuoteen 2035 mennessä. Pyöreän pöydän puheenjohtajana toimii pääministeri Sanna Marin. Pyöreä pöytä on käsitellyt ajankohtaisia kansallisia ilmastoaloitteita ja strategioita. Vuonna 2021 pyöreä pöytä kokoontui yhteensä seitsemän kertaa ja keskusteli muun muassa ilmasto- ja energiastrategiasta, vähähiilisistä tiekartoista, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta sekä maankäyttösektorin ilmastotoimista. Pyöreää pöytää kuultiin myös kestävän kehityksen toimikunnan Agenda2030-tiekartan valmisteluprosessissa. Tiekartta on suunnitelma siitä, millaisilla toimilla Suomi ja suomalainen yhteiskunta etenevät kohti kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n tavoitteita.

Keväällä 2021 ympäristöministeriön ja IPP:n pyynnöstä Turun yliopisto toteutti ilmastotoimien tehokkuutta ja reiluutta arvioivan kansalaisraadin. Arvioinnin kohteina olivat liikenne, asuminen ja ruoka. Raati koostui 33 satunnaisotoksen perusteella valitusta henkilöstä. Raadissa olivat edustettuina eri väestöryhmät iän, sukupuolen, asuinpaikan ja koulutustaustan suhteen. Kansalaisraadın tuotoksia hyödynnettiin KAISU:n valmistelussa ja käsiteltiin muun muassa KAISU-virkamiestyöryhmässä.

2.5. Tavoite 14: Vedenalainen elämä

Merten ja niiden tarjoamien luonnonvarojen säilyttäminen sekä niiden kestävän käytön edistäminen

Ympäristöministeriö toteuttaa kestävän kehityksen tavoitetta vedenalaisesta elämästä muun muassa valtioneuvoston hyväksymän kuuden vuoden välein tarkastettavan merenhoitosuunnitelman, Suomen meripolitiikan toimenpideohjelman, vuonna 2021 valmistuneiden merialuesuunnitelmien ja Itämeren suojelun toimintaohjelman (BSAP) kautta. Lisäksi tavoitteen toteutumista edistävät myös vesienhoitosuunnitelmat, joihin kuuluu myös rannikko- ja meriluonnon suojelu.

Ympäristöministeriö vastaa EU:n meristrategiapuitedirektiivin toimeenpanosta Suomessa (merenhoito) sekä Itämeren alueella tapahtuvasta HELCOM-yhteistyöstä, jota ohjaa Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskeva yleissopimus. Lisäksi ympäristöministeriö osallistuu YK:n luonnon monimuotoisuutta käsittelevän sopimuksen uusien suojelutavoitteiden ja YK:n merioikeusyleissopimuksen (UNCLOS) alaisen aavan meren suojelusopimuksen (BBNJ) neuvotteluprosesseihin.

Merenhoitosuunnitelma ja sen toimenpideohjelma

Vuosille 2022–2027 tehtävän uuden merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelman valmistelutyö tehtiin vuosina 2019–2021 ympäristöministeriön asettamassa työryhmässä. Ohjelma hyväksyttiin yhdessä koko Suomen merenhoitosuunnitelman kanssa valtioneuvostossa loppuvuodesta 2021.

Toimenpideohjelman tarkoituksena on saavuttaa meriympäristön hyvä tila ja vähentää siihen kohdistuvia paineita. Meren tilaa parantavien nykytoimenpiteiden lisäksi ohjelma sisältää 63 uutta merenhoidon toimenpidettä. Meristrategiapuitedirektiivin ja kestävän kehityksen alatavoitteen 14.2 tarkoituksena oli meriympäristön hyvän tilan saavuttaminen vuoteen 2020 mennessä. Koska hyvää tilaa ei kaikilta osin ole saavutettu, tavoitteena on ollut sisällyttää tähän toimenpideohjelmaan kaikki tarvittavat lisätoimenpiteet, jotta meriympäristön hyvä tila olisi mahdollista saavuttaa viimeistään toimenpideohjelmakauden 2022–2027 loppuun mennessä.

Toimenpideohjelma sisältää toimenpiteitä ravinnekuormituksen ja rehevöitymisen hillitsemiseksi, vaarallisten ja haitallisten aineiden kuormituksen ja vaikutusten vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi, merellisten luonnonvarojen kestävän käytön ja hoidon edistämiseksi sekä merenpohjiin kohdistuvien ihmisvaikutusten vähentämiseksi. Lisäksi ohjelmaan kuuluu

toimenpiteitä meren ja rantojen roskaantumisen ja vedenalaisen melun vähentämiseksi sekä meriympäristöön kohdistuvien riskien, kuten öljy- tai kemikaalionnettomuuksien, pienentämiseksi. Erityisesti maalta tulevan kuormituksen vuoksi tärkeitä toimenpiteitä ovat viidelle vesienhoitoalueelle tehdyt vesipuitelidirektiivin mukaiset vesienhoitosuunnitelmien toimenpideohjelmat. Ne sisältävät Itämeren valuma-alueella tehtävät toimenpiteet muun muassa rehevöitymisen ehkäisemiseksi.

Saaristomeri-ohjelma

Ympäristöministeriö käynnisti osana hallituksen puoliväliriihessä päättämää Saaristomeri-ohjelmaa hankkeen selvittämään, miten Saaristomeren valuma-alueen maatalouden ravinnekuormitusta vähennetään riittävästi alueen saamiseksi pois Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien listalta viimeistään vuonna 2027. Hankkeessa on laadittu tiekartta, jonka valmistelua johti Varsinais-Suomen ELY-keskus. Hanke toteutetaan yhteistyössä ympäristöministeriön, MTK-Varsinais-Suomen, SYKE:n ja Luken sekä Operaatio Ainutlaatuisen Saaristomeren kanssa.

Vedenalainen meriluonto ja meriluonnonsuojelu

Nykyisellään suojelualueverkosto kattaa noin 11 prosenttia Suomen merialueen pinta-alasta. Monilla suojelualueilla tiedot vedenalaisesta meriluonnosta ovat olleet puutteellisia, mikä on näkynyt myös alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmissa.

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma VELMU on kerännyt tietoa vedenalaisten luontotyyppien, lajien ja niiden muodostamien yhteisöjen esiintymisestä Suomen merialueilla jo vuodesta 2004 lähtien. Ohjelman päätavoite on edistää Itämeren lajien sekä merialueiden suojelua ja tukea meren sekä sen luonnonvarojen kestäväää käyttöä. VELMU:ssa kerätyllä tiedolla voidaan edistää merellisten suojelualueiden tehokkuutta mm. sisällyttämällä suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmiin myös vedenalaisen luonnon tietoa. Tähän mennessä VELMU-ohjelma on tuottanut valtavan määrän tietoa, jota on hyödynnetty muun muassa EU-direktiivien raportoinneissa, viimeisimmässä lajien- ja luontotyyppien uhanalaisuusarvioinneissa sekä merialuesuunnittelussa. Tällä hetkellä kerättyä tietoa hyödynnetään EU:n luonnon monimuotoisuusstrategian sitoumusten valmistelussa.

Biodiversea-hanke

VELMU-ohjelman myötä vuonna 2021 alkanut Life IP -hanke Biodiversea (2021–2029) on Suomen suurin yhteistyöhanke luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi Itämerellä. Hankkeen tarkoituksena on selvittää, miten EU:n luonnon monimuotoisuusstrategian tavoite suojella 30 prosenttia Euroopan merien pinta-alasta vuoteen 2030 mennessä voitaisiin saavuttaa Suomessa mahdollisimman tehokkaalla ja yhteiskunnallisesti kestäväällä tavalla. Lisäksi Biodiversean keskeisenä tavoitteena on tehostaa meriluonnon suojelua sekä edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä meri- ja rannikkoalueilla Suomessa. Hanke tuo 20 miljoonan euron lisäpanostuksen meriluonnon monimuotoisuuden edistämiseen, ja sen puitteissa toteutetaan myös muun muassa merenhoitosuunnitelman ohjelman vedenalaisen melun haittavaikutusten ehkäisemisen toimenpiteitä ja tehdään merellisten luontotyyppien

ennallistamistyötä. Ympäristöministeriö on vahvasti mukana Biodiverseassa kumppanina ja osarahoittajana.

Kansainvälinen yhteistyö

HELCOM:n Itämeren suojelun toimintaohjelman (Baltic Sea Action Plan, BSAP) päivitys hyväksyttiin vuonna 2021. Ohjelma päivitettiin, sillä Itämeren hyvää tilaa ei alkuperäisen ohjelman mukaisesti onnistuttu saavuttamaan vuoteen 2021 mennessä. Ohjelman päivitys sisältää lähes 200 toimenpidettä, jotka torjuvat entistä vahvemmin meren rehevöitymistä ja roskaantumista, estävät vedenalaisen melun haittoja sekä parantavat ravinteiden kierrätystä ja mereisten elinympäristöjen ennallistamista. Ympäristöministeriössä valmistellaan tällä hetkellä BSAP:n kansallista toimeenpanosuunnitelmaa. HELCOM:n toimintaohjelman toimeenpano linkittyy vahvasti vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmiin, mutta se sisältää myös muita toimenpiteitä.

Ympäristöministeriö edisti vuonna 2021 EU:n ja Suomen tavoitteita YK:n merioikeusyleissopimuksen alaisissa aavan meren suojelusopimusneuvotteluissa (BBNJ-sopimus) epävirallisissa keskusteluissa virallisten neuvottelujen ollessa tauolla pandemian vuoksi. Tavoitteet pitävät sisällään erityisesti hyvin hallinnoidut suojelualueet ja tehokkaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyn.

Arktisen Neuvoston meriympäristötyö tehdään useassa työryhmässä (PAME, CAFF, AMAP, EPPR, osin myös SDWG), mutta näistä vain PAME on keskittynyt yksinomaan meriympäristöön. Kevään 2021 ministerikokouksessa hyväksyttiin PAME-työryhmästä eniten meriin liittyviä asioita, muun muassa meriroskien arktisen alueen toimenpideohjelma sekä ilmastomuutoksen vaikutuksia esittävät tietolehdykät alkuperäiskansojen ruokavarmuudesta sekä meriluonnonsuojelusta. Arktista merityötä kehitettiin arktisessa neuvostossa lisää kohti Senior Arctic Official's (SAO) Based Marine Mechanism -tavoitetta, jossa meriympäristöasiat käsitellään SAO-kokouksissa aiempaa koordinoitummin.

Ympäristöministeriö on osallistunut myös kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) alaisen meriympäristönsuojelukomitean (MEPC) työhön merien pilaantumisen ehkäisemiseksi sekä Lontoon dumpaussopimuksen ja protokollan osapuolikokouksiin.

2.6. Tavoite 15: Maanpäällinen elämä

Maaekosysteemien suojeleminen ja ennalleen palauttaminen ja niiden kestävä käytön edistäminen (ml. metsät ja luonnon monimuotoisuus)

Ympäristöministeriö vastaa kansallisesti YK:n luonnon monimuotoisuussopimuksen (UNCBD), EU:n luonnon monimuotoisuustyön ja muiden luonnon monimuotoisuussopimusten toimeenpanosta luontokadon pysäyttämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Suomessa on laajoja ohjelmia, jotka edistävät toimeenpanoa ja valtavirtaistamisen periaatteita. Näitä ovat esimerkiksi Helmi-ennallistamisohjelma, Nousu-vaelluskalaohjelma ja Sotka-lintuvesiohjelma. Näiden ohjelmien rahoitusta on lisätty pääministeri Sanna Marinin hallituskaudella luontokadon pysäyttämiseksi.

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian valmistelu aloitettiin vuonna 2021. Vuoden aikana toimi neljä ympäristöministeriön asettamaa työryhmää, joissa luonnon monimuotoisuusstrategian tavoitteita ja toimintaohjelman toimenpiteitä työstettiin yhdessä sidosryhmien kanssa. Lisäksi valmistelussa hyödynnettiin keväällä 2021 ympäristöministeriön koolle kutsuman ja Aalto-yliopiston tutkijoiden toteuttaman Biodiversiteettiareenan tuloksia, jotka pohjustivat vuoteen 2030 ulottuvia tavoitteita ja yhteisiä toimenpiteitä niiden saavuttamiseksi.

Ympäristöministeriö edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä myös kansainvälisillä areenoilla. Ministeriö varmistaa, että luonnon monimuotoisuus on keskeisenä aiheena korkean tason kokouksissa ja kansainvälisten päättäjien agendalla. Suomi ja ympäristöministeriö ovat aktiivisesti pyrkineet vaikuttamaan YK:ssa ja EU:ssa. Lisäksi Suomi osallistuu kunnianhimoisten maiden koalitioiden (Leaders Pledge for Nature, High Ambition Coalition for Nature and People) toimintaan, joka tähtää maa- ja merialueiden suojeluosuuksien kasvattamiseen kansainvälisesti 30 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Suomen tavoitteena on, että sitoutuminen ja luonnon monimuotoisuuteen suunnattu rahoitus kaikista lähteistä lisääntyy ja osaaminen paranee kaikilla tasoilla.

Suojelu ja ennallistaminen

Ympäristöministeriö vastaa Helmi-ohjelman sekä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toteutuksesta yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Ohjelmissa toteutetaan vapaaehtoisuuteen perustuvaa soiden ja metsien ennallistamista. Sekä Helmen että METSO:n kautta on löydetty toimintamalleja, jotka ovat hyväksi todettuja ja laajasti maanomistajien ja muiden toimijoiden kannattamia. Suotuisan kehityksen jatkamiseksi on tärkeää turvata ohjelmien jatkuvuus, kehittäminen ja riittävä resursoiminen sekä tutkimus, kokeilut, seuranta ja vaikutusten arviointi.

Valtioneuvosto teki toukokuussa 2021 periaatepäätöksen Helmi-elinympäristöohjelmasta vuosille 2021–2030. Vuonna 2021 Helmi-ohjelmassa soita suojeltiin hieman yli 6000 hehtaaria ja ennallistettiin 2700 hehtaaria. Tämä ylitti vuodelle asetetut suojelu- ja ennallistamistavoitteet. Kunnostustoimia tehtiin 55 lintuvedellä, mikä turvaa erityisesti uhanalaisia lintuja. Tämä on erityisen tärkeää, sillä jopa puolet Suomen kosteikkojen vesilinnuista on uhanalaisia. Metsäisissä elinympäristöissä hoidettiin suojelualueilla muun muassa valkoselkätikkametsiä, lehtoja ja jalopuukohteita. Yhteensä toimia tehtiin noin 300 luontokohteella. Lehtojen hoitoa tehtiin 255 hehtaarilla ja kulotusta 341 hehtaarilla. 120 kalojen vaellusestettä poistettiin, ja yhdeksän hehtaaria paahde-elinympäristöjä hoidettiin.

Vuonna 2021 metsänomistajat suojelivat METSO-ohjelmassa pysyvästi noin 4 800 hehtaaria metsää ja määräaikaaisesti 20 vuodeksi rauhoitettiin noin 300 hehtaaria. METSO-ohjelman tavoitteissa edistytettiin erinomaisesti, sillä ohjelman tavoitteena on perustaa 96 000 hehtaaria uusia suojelualueita vuoteen 2025 mennessä. Jo vuoden 2021 loppuun mennessä tästä tavoitteesta oli saavutettu 88 prosenttia. Ympäristötukisopimusten ja luonnonhoitohankkeiden osalta päästiin erinomaiseen runsaan 4 500 hehtaarin vuositulokseen, mikä tarkoittaa että 82 000 hehtaarin tavoitteesta on saavutettu 68 prosenttia. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuitenkin ohjelman loppukaudella selvää rahoitustason nostoa. Myös kymmenvuotisia ympäristötukisopimuksia solmittiin ennätyksellisen paljon. Niiden avulla

turvattiin metsäelinympäristöjä noin 4 400 hehtaaria. Luonnonhoitotöitä tehtiin yksityismetsissä 125 hehtaarilla.

Lajien ja luontotyyppien suojelu

Luonnonvaraisten eliölajien ja luontotyyppien suojelu, luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen sekä luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden hoito ja käyttö kuuluvat ympäristöministeriön vastuualueelle. Lajien uhanalaisuus on kasvanut kuluneen kymmenen vuoden aikana, eikä uhanalaistumiskehitystä olla saatu pysäytettyä. Viimeisimpien arvioiden mukaan Suomen arvioituista lajeista joka yhdeksäs ja luontotyypeistä joka toinen on uhanalainen. Lajien ja luontotyyppien osalta ilmastonmuutos on erityinen uhka, joka vaikeuttaa niiden tilan parantamista.

Vuonna 2021 ympäristöministeriö valmisteli luonnonsuojelulain uudistusta, jolla pyritään tiukentamaan erilaisten luontotyyppien suojelua ja pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa. Lain ohjausvaikutusta on tarkoitus vahvistaa nykyisestä, jotta lajien ja elinympäristöjen häviäminen pysäytetään. Luontotyyppien suojelu ja suojelualueiden lisääminen ovat kokonaisvaltaisempi lähestymistapa kuin yksittäisten lajien suojelu.

Geenivarojen suojelu ja kestävä käyttö

Ympäristöministeriön toimialaan lukeutuu luonnon monimuotoisuussopimuksen alaisen Nagoyan geenivarapöytäkirjan toimeenpano. Ympäristöministeriö varmistaa, että sen ja muiden sopimusten nojalla säädelyjen geenivarojen ja niihin liittyvän alkuperäiskansojen perinteisen tiedon käytöstä saatavat hyödyt jaetaan oikeudenmukaisesti. Lisäksi ministeriö varmistaa, että tutkimus- ja kehityskäyttöön hankittaville geenivaroille saadaan ennakkosuostumus (PIC) ja perinteisen tiedon käytölle vapaa ennakkosuostumus (FPIC).

Ympäristöministeriö rahoittaa Dierpmis ay:n hanketta, jossa selvitetään saamelaisten geenivaroihin liittyvää perinteistä tietoa ja luodaan ohjeistus, miten saamelaisten geenivaroihin liittyvää perinteistä tietoa voidaan hyödyntää oikeudenmukaisesti ja saamelaisten suostumuksella. Hankkeen suunnittelu käynnistyi vuonna 2021 keskusteluilla ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, SYKE:n, Luken ja saamelaiskäräjien kanssa. Hankekuvaus valmistui loppuvuodesta 2021.

3. Toiminnan jalanjälki

Ympäristöministeriön toiminnan jalanjälkeä ja päästöjä on seurattu WWF:n Green Office -mittariston avulla vuodesta 2011 lähtien. WWF:n teki viimeisimmän toimistotarkastuksen vuonna 2021, jolloin ympäristöministeriön Green Office -sertifikaatti uusittiin. Green Office -mittaristolla seurataan kiinteistön energiankulutusta, vedenkulutusta, paperinkulutusta, jätemääriä, hankintoja ja matkustamisen päästöjä. Mittariston tuottaman tiedon perusteella vuonna 2021 ministeriön kokonaispäästöt olivat edellisvuosia pienemmät, kokonaisuudessaan 194,34 hiilidioksiditonnia (tCO₂). Koronapandemia selittää kuitenkin pääasiassa vuosien 2020 ja 2021 aiempia vuosia pienemmät päästöt, sillä erityisesti matkustus, jätemäärät ja vedenkulutus laskivat. Data ei myöskään ole täysin vertailukelpoista eri vuosien välillä,

sillä luvuissa ei välttämättä huomioida kaikkia hankintoja tai muutoksia toimintatavoissa. Pidemmän aikavälin tarkastelussa ympäristöministeriön päästöissä on kuitenkin nähtävissä vuodesta toiseen laskeva trendi. Tulevaisuudessa tietoa ympäristöministeriön hankintojen, kiinteistöjen ja matkustamisen jalanjäljestä tullaan tuottamaan myös Valtiokonttorin hallinnoimassa valtiohallinnon yhteisessä datapankissa.

Vuodesta 2008 asti toiminut Ekovirasto-työryhmä suunnittelee jatkuvasti toimia ympäristöministeriön jalanjäljen pienentämiseksi ja työskentelee tietoisuuden lisäämiseksi ministeriön sisäisesti. Toiminnan ekologinen jalanjälki huomioidaankin aktiivisesti ministeriön arjessa. Hankinnoissa pyritään ekologiisiin vaihtoehtoihin, vaikka yhteishankintojen jalanjäljen selvittäminen onkin haastavaa. Henkilöstöä kannustetaan paperinkulutuksen vähentämiseen ja kierrättämiseen. Ministeriössä syntyvät jätteet punnitaan jätemäärien kehityksen seuraamiseksi. Lähityön taas lisääntyttyä ministeriössä käynnistettiin työtilauudistus. Sen yhteydessä on myös käyty keskustelua toimistotilojen käyttöasteesta, joka vielä vuonna 2021 oli alhainen pandemian vuoksi lisääntyneen etätyöskentelyn takia. Lisäksi etäyhteyksien laajempi käyttö ja suosiminen voi mahdollistaa matkustuksen osittaisen vähentämisen tulevaisuudessa.

4. Raportin laadintatapa

Ympäristöministeriön työn keskeisimmiksi kestävän kehityksen tavoitteiksi päädyttiin valitsemaan keväällä 2021 kuusi tavoitetta. Tavoitteiden valinnassa työskenneltiin ensin eri temaattisiin aihealueisiin keskittyvillä osastoilla, jotta valittavien tavoitteiden osalta päädyttäisiin niihin, joiden toteutumisessa ympäristöministeriö on erityisen vaikuttavassa asemassa. Kuusi valittua tavoitetta esiteltiin ministeriön virkajohtoryhmälle keväällä 2021. Keskusteluissa tunnistettiin kuitenkin kestävän kehityksen tavoitteiden linkitykset toisiinsa, minkä myötä ympäristöministeriön vaikuttavuus ulottuu myös raportointiin valittujen kestävän kehityksen tavoitteiden ulkopuolelle. Lisäksi on huomioitava, että ympäristöministeriö ei ole minkään keskeiseksi valitun tavoitteen ainut toimija: työtä tehdään yhteistyössä muiden ministeriöiden, virastojen ja toimijoiden kanssa.

Vastuullisuusraportoinnin toteuttamiseksi ympäristöministeriöön on perustettu epävirallinen vastuullisuusraportoinnin työryhmä, jossa on jäseniä kaikilta ministeriön osastoilta ja tulosalueilta. Työryhmä on hyödyntänyt työssään laajasti eri asiantuntijoita ministeriössä. Lisäksi vastuullisuusraportointia on esitelty eri osastojen ja tulosalueiden johtoryhmille. Vuoden 2021 vastuullisuusraportti hyväksyttiin ympäristöministeriön virkajohtoryhmässä lokakuussa 2022.

Tässä raportissa on keskitytty ympäristöministeriön kädenjälkeen ja jalanjälkeen vuonna 2021. Raportointiin ei ole sisällytetty alaishallintoon (ks. kappale 1.1) kuuluvia toimijoita tai muita organisaation ulkopuolisia toimia. Huomattavaa on, että moni kädenjälkeen vaikuttava toimi tehdään yhteistyössä ministeriön alaishallinnon ja muiden toimijoiden kanssa. Tällöin kädenjälkeä ei pysty raportoimaan täysin erillään muiden organisaatioiden kädenjäljistä ja vaikuttavuudesta.

Lisätietoja

[YK:n Agenda2030 kestävän kehityksen ohjelma ja tavoitteet](#)

[Agenda2030 ja kansallinen työ Suomessa](#)

[Ympäristöministeriö – ym.fi](#)

[Valtioneuvoston asetus ympäristöministeriöstä – Finlex](#)

[Valtiokonttorin ohjeistus vastuullisuusraportoinnista valtionhallinnossa](#)